

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

Кафедра конституційного,
адміністративного та фінансового
права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Господарське право»

на тему:

„СУБ’ЄКТИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА В УКРАЇНІ”

Студентки 3 курсу ПР - 32 групи
Галузь знань 0304 «Право»
Напрямок підготовки 6.030401
«Правознавство»
Лукавої В.В.
Керівник: к.ю.н., доц. Ментух Н.Ф.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

ТЕРНОПІЛЬ – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	5
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС УЧАСНИКІВ СФЕРИ ГОСПОДАРЮВАННЯ	9
2.1. Поняття та особливості господарських організацій	9
2.2. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що зареєстровані як підприємці.....	14
РОЗДІЛ 3. ЗАКОНОДАВЧЕ ВИЗНАНЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	18
3.1. Порядок утворення суб'єктів господарювання. Державна реєстрація...	18
3.2. Ліцензування учасників господарських правовідносин.....	25
3.3. Порядок припинення діяльності суб'єктів господарської сфери.....	30
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35

ВСТУП

Належне правове регулювання господарських відносин є гарантією реалізації політики держави у сфері економіки. Аналіз судової практики та практики діяльності суб'єктів господарювання засвідчує, що існує низка проблем у сфері застосування норм господарського законодавства, які пов'язані з порушенням прав учасників господарських правовідносин. Відсутність та недосконалість належного правового регулювання зазначених суспільних відносин потребує подальшого теоретичного аналізу, дослідження та узагальнення правової природи відносин, що виникають, змінюються та припиняються у сфері господарювання. Це дозволить розробити належні аргументовані пропозиції щодо вдосконалення чинних положень господарського законодавства та прийняти нові акти нормативно-правового регулювання господарських правовідносин.

Розгляд питання правового регулювання господарських, зокрема організаційно-господарських відносин, набуло актуальності у зв'язку з прийняттям Господарського кодексу України та закріпленням ним цієї правової категорії.

Актуальність даної роботи полягає в теоретичному дослідженні норм господарського законодавства, що регулюють організаційно-господарські відносини, зокрема визначають поняття суб'єкта господарювання, дають йому належну правову оцінку, виокремлюють ознаки та розробляють конкретні рекомендації щодо їх вдосконалення.

Правові аспекти функціонування суб'єктів господарювання досліджуються як юристами, так і державними урядовцями й економістами, серед яких варто виділити Л. К. Воронову, В. В. Мачуського, А. Попову. Фінанси суб'єктів господарювання як складову фінансової системи держави розглядають у своїх працях Л. Д. Буряк, О. Д. Василик, І. В. Зятковський, Т. В. Момот, О. О. Терещенко, О. М. Чорна та ін.

Метою курсової роботи є дослідження діяльності суб'єктів господарського права, визначення їх ознак, дослідження принципів діяльності та аналіз особливостей кожного виду учасника господарської сфери.

Об'єктом дослідження є зміст суб'єктів господарського права.

Предметом даної роботи є особливості та правове регулювання суб'єктів господарських відносин.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- охарактеризувати поняття суб'єкта господарювання;
- вивчити види суб'єктів господарювання;
- проаналізувати поняття та особливості юридичних осіб;
- визначити особливості державних та комунальних підприємств як суб'єктів господарювання;
- провести характеристику громадян України та іноземців що зареєстровані як підприємці;
- прослідкувати порядок утворення суб'єктів господарювання та їх державну реєстрацію;
- провести характеристику ліцензування учасників господарських правовідносин;
- дослідити порядок припинення діяльності суб'єктів господарської сфери.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Суб'єктами господарювання (у тому числі підприємцями) визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську (підприємницьку) діяльність.

Господарська діяльність базується на різноманітності суб'єктів господарювання різних форм власності. Засади ринкової економіки передбачають повну господарську самостійність підприємств та фізичних осіб-підприємців, що вступають в різноманітні виробничі, господарські зв'язки.

Поняття «суб'єкт підприємницької діяльності» співвідноситься із поняттям «суб'єкт господарської діяльності» так само, як співвідносяться поняття «підприємницька діяльність» і «господарська діяльність», тобто як частка і ціле [8, с. 44-48].

Господарський кодекс України (далі – ГК України) не містить чіткого визначення поняття «суб'єкт підприємницької діяльності». Так, за змістом ч.2 ст.3 ГК України суб'єктами підприємництва вважаються особи, які займаються підприємницькою діяльністю для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку.

Згідно ч.1 ст. 55 ГК України суб'єктами господарювання (підприємцями) визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську (підприємницьку) діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Суб'єктами господарювання є:

- 1) господарські організації - юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до ГК України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

2) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Ознаки суб'єкта господарської (підприємницької) діяльності:

1. У господарських відносинах суб'єкти господарської (підприємницької) діяльності реалізують господарську компетенцію через сукупність їх прав та обов'язків. Це означає, що в межах загального права фізичних та юридичних осіб на здійснення господарської діяльності, в тому числі і підприємницької, діяльності, особа, визнана в установленому законом порядку суб'єктом господарської діяльності, безпосередньо здійснює права та несе обов'язки, обумовлені конкретними господарськими відносинами [16, с. 222-225].

2. Суб'єкти господарювання мають відокремлене майно, крім фізичних осіб – підприємців. Стосовно юридичних осіб це означає, що на час реєстрації їх як суб'єктів господарської діяльності необхідна наявність майна, склад, порядок внесення якого визначається їх засновниками.

Для фізичної особи – підприємця законодавством не передбачено положень, що безпосередньо регулюють відокремлення майна, яке використовується для зайняття підприємницькою діяльністю та її особистого майна. Винятком є положення ст. 54 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) яка передбачає, що якщо фізична особа-підприємець визнана безвісти зниклою, недієдатною чи її цивільна дієдатність обмежена або якщо власником майна, яке використовується у підприємницькій діяльності, стала неповнолітня чи малолітня особа, орган опіки чи піклування може призначити управителя цього майна [2, с. 4-6]. Тому положення щодо обов'язкової наявності відокремленого майна у фізичної особи має декларативний характер і означає що її слід мати майно як матеріальну базу для здійснення своєї господарської діяльності.

Що стосується поняття майна суб'єктів господарювання, то їх правовий режим встановлюється Господарським Кодексом України, зокрема ст. 133, яка вказує на те, що майнову основу господарської діяльності становлять право

власності та інші похідні від нього права – право господарського відання, право оперативного управління, а також ст. 140, яка вказує на джерела формування майна суб'єктами господарювання.

3. Суб'єкти господарювання несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями, в межах відокремленого майна, крім випадків, передбачених законодавством. Що стосується відповідальності суб'єктів господарювання, то О. Л. Микитюк виокремлює її наступні види на основі прав та обов'язків суб'єктів господарювання [11, с. 68-74]. Зокрема для учасника господарських відносин може застосовуватися договірна або недоговірна відповідальність, наприклад, з публічних зобов'язань внаслідок заподіяння шкоди суб'єкту або суб'єктом господарювання придбання або збереження майна суб'єктом господарювання за рахунок іншої. Крім цього, господарсько-правову відповідальність суб'єкт господарювання несе залежно від розміру заподіяної шкоди та залежно від засобу відшкодування. Особливо часто до учасника господарських правовідносин застосовується: повна, обмежена, субсидіарна та солідарна відповідальність.

Відповідно до ст. 96 ЦК України юридична особа самостійно відповідає за своїми зобов'язаннями усім належним їй майном. При цьому учасник (засновник) юридичної особи не відповідає за зобов'язаннями юридичної особи, а юридична особа не відповідає за зобов'язаннями її учасника (засновника), крім випадків, встановлених установчими документами та законом.

У ст. 128 ГК України та ст. 52 ЦК України зазначено, що фізична особа-підприємець відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з господарською (підприємницькою) діяльністю, усім своїм майном, крім майна, на яке згідно із законом не може бути звернено стягнення.

Щодо філій (представництв), інших відокремлених підрозділів юридичних осіб (структурних одиниць), то відповідно до ч.3 ст. 95 ЦК України вони наділяються майном юридичної особи, що їх створила, тому

відповідальність майном структурних підрозділів несуть не самі підрозділи, а юридичні особи, що їх створили [16, с.222-225] .

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВИЙ СТАТУС УЧАСНИКІВ СФЕРИ ГОСПОДАРЮВАННЯ

2.1. Поняття та особливості господарських організацій

Ч. 2 ст. 55 ГК України визначає загальний перелік суб'єктів господарювання, а саме: фізичних осіб – громадяни України, іноземців та осіб без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці та господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до ЦК України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до ГК України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законі порядку [1].

У даному розділі детальніше зупинимося на особливостях господарських організацій.

Відповідно до ст. 83 ЦК України юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ, та в інших формах встановлених законом.

Товариством вважається організація, створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі у цьому товаристві. Товариство може бути створено однією особою.

Цивільний кодекс України поділяє усі товариства на підприємницькі та непідприємницькі [9, с. 21-25].

Згідно ст.84 ЦК України підприємницькими є товариства, які здійснюють підприємницьку діяльність з метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками. Вони можуть створені лише як господарські товариства.

Згідно ст. 1 Закону України «Про господарські товариства» господарським товариством є юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками.

Господарськими товариствами цим Законом визнаються підприємства, установи, організації, створені на засадах угоди юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання їх майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку.

До господарських товариств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства, командитні товариства [18, с. 97-100].

Акціонерним визнається товариство, яке має статутний (складений) капітал, поділений на визначену кількість акцій рівної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства.

Акціонери відповідають за зобов'язаннями товариства тільки в межах належних їм акцій.

У випадках, передбачених статутом, акціонери, які не повністю оплатили акції, несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства також у межах несплаченої суми [5, с. 83-87].

Загальна номінальна вартість випущених акцій становить статутний (складений) капітал акціонерного товариства, який не може бути менше суми, еквівалентної 1250 мінімальним заробітним платам, виходячи із ставки мінімальної заробітної плати, діючої на момент створення акціонерного товариства.

До акціонерних товариств належать: відкрите акціонерне товариство, акції якого можуть розповсюджуватися шляхом відкритої підписки та купівлі-продажу на біржах; закрите акціонерне товариство, акції якого розподіляються між засновниками і не можуть розповсюджуватися шляхом підписки, купуватися та продаватися на біржі.

Закрите акціонерне товариство може бути реорганізовано у відкрите шляхом реєстрації його акцій у порядку, передбаченому законодавством про цінні папери і фондову біржу, і внесенням змін до статуту товариства. Акціонерні товариства за типом поділяються на публічні акціонерні товариства та приватні акціонерні товариства [10, с. 65-69].

Кількісний склад акціонерів приватного акціонерного товариства не може перевищувати 100 акціонерів.

Публічне акціонерне товариство може здійснювати публічне та приватне розміщення акцій.

Приватне акціонерне товариство може здійснювати тільки приватне розміщення акцій. У разі прийняття загальними зборами приватного акціонерного товариства рішення про здійснення публічного розміщення акцій до статуту товариства вносяться відповідні зміни, у тому числі про зміну типу товариства – з приватного на публічне [9, с. 21-25].

Зміна типу товариства з приватного на публічне або з публічного на приватне не є його перетворенням.

Товариством з обмеженою відповідальністю визнається товариство, що має статутний капітал, розділений на частки, розмір яких визначається установчими документами.

Максимальна кількість учасників товариства з обмеженою відповідальністю може досягати 100 осіб.

Учасники товариства несуть відповідальність в межах їх вкладів.

Учасники товариства, які не повністю внесли вклади, несуть солідарну відповідальність за його зобов'язаннями у межах вартості невнесеної частини вкладу кожного з учасників.

Товариством з додатковою відповідальністю визнається товариство, статутний (складений) капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів. Учасники такого товариства відповідають за його боргами своїми внесками до статутного (складеного) капіталу, а при недостатності цих сум - додатково належним їм майном в однаковому для всіх учасників кратному розмірі до внеску кожного учасника.

Граничний розмір відповідальності учасників передбачається в установчих документах [4, с. 24-32].

Повним визнається таке товариство, всі учасники якого займаються спільною підприємницькою діяльністю і несуть солідарну відповідальність за зобов'язаннями товариства усім своїм майном.

Особа може бути учасником тільки одного повного товариства.

Командитним товариством визнається товариство, в якому разом з одним або більше учасниками, які здійснюють від імені товариства підприємницьку діяльність і несуть відповідальність за зобов'язаннями товариства всім своїм майном, є один або більше учасників, відповідальність яких обмежується вкладом у майні товариства (вкладників), та які не беруть участі в діяльності товариства. Якщо у командитному товаристві беруть участь два або більше учасників з повною відповідальністю, вони несуть солідарну відповідальність за боргами товариства [15, с. 207-214].

Особа може бути повним учасником тільки в одному командитному товаристві. Повний учасник командитного товариства не може бути учасником повного товариства. Повний учасник командитного товариства не може бути вкладником цього самого товариства.

Організаційно-правові форми господарських об'єднань зазначені у ст.120 ГК України. До них належать:

- асоціація - договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників асоціації. Асоціація не має права втручатися у господарську діяльність підприємств – учасників асоціації. За рішенням учасників асоціація може бути уповноважена представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями.

- корпорація – договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з

делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

- концерн – статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання з централізацією функцій науково-технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності. Учасники концерну наділяють його частиною своїх повноважень, у тому числі правом представляти їх інтереси у відносинах з органами влади, іншими підприємствами та організаціями. Учасники концерну не можуть бути одночасно учасниками іншого концерну.

- консорціум – тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо). Консорціум використовує кошти [12, с. 265-275].

Суб'єкти господарювання залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік можуть належати до суб'єктів малого підприємництва, у тому числі до суб'єктів мікропідприємництва, середнього або великого підприємництва.

Суб'єктами мікропідприємництва є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 10 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 2 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами малого підприємництва є:

фізичні особи, зареєстровані в установленому законом порядку як фізичні особи - підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України;

юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Суб'єктами великого підприємництва є юридичні особи - суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) перевищує 250 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності перевищує суму, еквівалентну 50 мільйонам євро, визначену за середньорічним курсом Національного банку України.

Інші суб'єкти господарювання належать до суб'єктів середнього підприємництва.

2.2. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, що зареєстровані як підприємці

Відповідно до ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом.

Ч.1 ст. 50 Цивільного кодексу України передбачено, що право на здійснення підприємницької діяльності, яку не заборонено законом, має фізична особа з повною цивільною дієздатністю.

Згідно ч.1 ст. 128 ГК України громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи.

Громадянин-підприємець відповідає всім майном, що належить йому на праві приватної власності за своїми зобов'язаннями у сфері підприємництва (за винятком майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення, перелік якого встановлюється Цивільним процесуальним кодексом України).

Українські закони дозволяють іноземцям займатися підприємницькою діяльністю за тих самих умов як українцям. Іноземці можуть стати засновниками або співзасновниками підприємства, або можуть приєднатися до існуючого підприємства. Не має обмежень у розмірі інвестицій або в частині власництва в підприємстві [14, с. 155-158].

Громадянин може здійснювати підприємницьку діяльність:

- безпосередньо як підприємець або через приватне підприємство, що ним створюється;
- із залученням або без залучення найманої праці;
- самостійно або спільно з іншими особами.

Таким чином, правовий статус громадянина-підприємця характеризується таким:

1. Громадянином-підприємцем є фізична особа. Згідно ст.24 ЦК України фізичною особою вважається людина як учасник цивільних відносин.

Громадянин, який бажає займатися підприємницькою діяльністю, після проходження відповідних реєстраційних та інших передбачених законодавством процедур до свого статусу фізичної особи, якого він набуває з моменту народження. Набуває додаткової ознаки – суб'єкта підприємницької діяльності.

2. Статус громадянина-підприємця має фізична особа з повною цивільною дієдатністю. Згідно ст. 50 ЦК України фізична особа набуває право на здійснення підприємницької діяльності, яку не заборонено законом, за умови її повної цивільної дієдатності.

3. Громадянин-підприємець діє самостійно і не потребує для здійснення діяльності додаткових організаційно-правових форм.

4. Громадянин-підприємець здійснює діяльність в межах універсальної правоздатності – права займатися підприємницькою діяльністю, передбаченого ст. 42 Конституції України.

Законодавство містить обмеження щодо можливості провадження приватними підприємцями певних видів діяльності. Разом із загальними обмеженнями встановленими ст.4 Закону України «Про підприємництво», фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності не можуть:

- 1) надавати фінансові послуги, якщо інше прямо не передбачено законом;
- 2) займатися діяльністю у сфері організації телебачення і радіомовлення;
- 3) займатися космічною діяльністю;
- 4) займатися діяльністю у сфері здійснення операцій з металобрухтом;
- 5) займатися діяльністю у сфері загальної середньої та вищої освіти;
- 6) займатися концесійною діяльністю щодо будівництва та експлуатації автомобільних доріг;

5. Громадянин-підприємець уособлює і власника відповідного бізнесу, і орган управління ним.

6. Для здійснення підприємницької діяльності підприємець не виокремлює майно, яке використовується ним, із загальної маси належного цьому громадянину майна. Ч. 2 ст. 128 ГК України та ч.1 ст. 52 ЦК України прямо встановлюють, що громадянин-підприємець відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм майном, на яке відповідно до закону може бути звернено стягнення [4, с. 24-33].

Фізична особа-підприємець, яка перебуває в шлюбі, відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм особистим майном і часткою у праві спільної сумісної власності подружжя, яка належатиме їй при поділі цього майна.

7. Громадянин-підприємець має можливість не відкривати банківський рахунок, працювати виключно за готівкові кошти і використовувати готівкову виручку на свій розсуд.

8. Фізична особа набуває статусу суб'єкта підприємницької діяльності за умови державної реєстрації в порядку, встановленому законом.

9. Громадянин-підприємець має можливість обрати спосіб оподаткування доходів за спрощеною системою. Застосування єдиного податку при оподаткуванні доходу приватного підприємця регулюється Указом Президента України «про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва».

Працювати за спрощеною системою підприємець може за дотриманням таких вимог:

- обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за рік не повинен перевищувати 500 тис. грн.;
- у трудових відносинах упродовж року не може перебувати більше 10 осіб;
- діяльність не може бути пов'язаною з торгівлею лікєро-горілчаними і тютюновими виробами, а також паливо-мастильними матеріалами [16, с. 222-225].

Сплата єдиного податку за підсумками діяльності у звітному періоді дає законні підстави приватному підприємцеві не тільки не сплачувати прибутковий податок, а й не складати відповідну декларацію.

РОЗДІЛ 3. ЗАКОНОДАВЧЕ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1. Порядок утворення суб'єктів господарювання. Державна реєстрація

Термін "утворення" - це правове поняття господарського права. Це поняття включає врегульовані нормами господарського права умови фактичного виникнення та легітимації суб'єкта господарювання, суб'єкта права.

Виходячи з того, що в економіці України створюються і функціонують суб'єкти господарювання різних організаційно-правових форм, господарське законодавство визначає загальний і спеціальний порядок їх створення. Так, згідно з ч. 1 ст. 56 ГК суб'єкт господарювання може бути утворений:

а) за рішенням власника (власників) майна або уповноваженого ним (ними) органу (загальний порядок). Уповноважені органи, які можуть бути засновниками підприємств, визначає власник. Наприклад, щодо державних унітарних підприємств - це підвідомчі Кабінету Міністрів України органи державної виконавчої влади: міністерства, державні комітети, інші центральні органи державної виконавчої влади. Вони приймають рішення про створення державних підприємств, затверджують статuti і контролюють їх дотримання, укладають та розривають контракти з керівниками підприємств, контролюють ефективність використання закріпленого за підприємствами майна, його збереження (закони України "Про управління об'єктами державної власності", "Про Кабінет Міністрів України") [7, с. 54-59].

Щодо підприємств комунальної власності уповноваженими органами із засновницькими правами є сільські, селищні та міські ради (п. 30 ст. 26 Закону України від 21 травня 1997 р. "Про місцеве самоврядування в Україні"¹), а також місцеві державні адміністрації (п. 1 ст. 19 Закону України від 9 квітня 1999 р. "Про місцеві державні адміністрації"²).

Засновники реалізують засновницькі права шляхом:

- обрання організаційної форми суб'єкта господарювання; визначення цілей і предмета його діяльності;
- прийняття рішення про його створення; затвердження в установленому порядку статуту;
- передачі безоплатно на баланс суб'єкта господарювання основних фондів та обігових коштів;
- формування органів управління, визначення у статуті меж їхніх повноважень тощо.

Утворення суб'єкта господарювання в юридичному розумінні - це затвердження та одержання передбачених законом документів: рішення власника (власників) або уповноваженого органу про створення суб'єкта господарювання, статуту (якщо цього вимагає організаційна форма), свідоцтва про державну реєстрацію. При необхідності виділення для новостворюваного суб'єкта господарювання земельної ділянки сюди входять також документи на землекористування (землеволодіння), визначені земельним законодавством України. Дозвіл на користування утворюваним суб'єктом господарювання земельною ділянкою, а також іншими природними ресурсами видається за рішенням місцевої ради за місцезнаходженням суб'єкта господарювання в порядку, встановленому Земельним кодексом України (статті 19,21,23,32,34 та ін.);

б) у випадках, спеціально передбачених законодавством, - за рішенням інших органів, організацій і громадян (спеціальний порядок). Так, в окремих випадках (наприклад, щодо підприємств будівельного комплексу) функції і повноваження щодо утворення державних унітарних підприємств Кабінет Міністрів України делегує господарським об'єднанням: корпораціям, концернам тощо [13, с. 19-24].

Стаття 56 ГК визначає також способи утворення суб'єкта господарювання:

- шляхом заснування нового суб'єкта господарювання;

– шляхом реорганізації (злиття, приєднання, виділення, поділу, перетворення) діючого (діючих) суб'єкта господарювання;

– шляхом примусового поділу (виділення) діючого суб'єкта господарювання за розпорядженням антимонопольних органів відповідно до антимонопольно-конкурентного законодавства. Так, примусовий поділ суб'єкта господарювання здійснюється згідно з рішенням Антимонопольного комітету України, його територіальних управлінь. Рішення про поділ підприємства-монополіста є обов'язковим для власника (власників) або уповноваженого органу. Рішенням про примусовий поділ визначається строк утворення нових підприємств, який не може бути менше шести місяців;

Закон вимагає, щоб створення суб'єктів господарювання здійснювалося з додержанням вимог антимонопольно-конкурентного законодавства.

Суб'єкт господарювання може створюватися та діяти на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, що після його прийняття учасниками стає установчим документом.

Державна реєстрація суб'єктів господарювання проводиться відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2013р. (далі – Закон). державним реєстратором за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи – підприємця на основі наступних принципів [5, с. 83-87] :

1. обов'язковості державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі;
2. публічності державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі та документів, що стали підставою для її проведення;
3. врегулювання відносин, пов'язаних з державною реєстрацією, та особливостей державної реєстрації виключно цим Законом;
4. державної реєстрації за заявницьким принципом;
5. єдності методології державної реєстрації;

6. об'єктивності, достовірності та повноти відомостей у Єдиному державному реєстрі;
7. внесення відомостей до Єдиного державного реєстру виключно на підставі та відповідно до цього Закону;
8. відкритості та доступності відомостей Єдиного державного реєстру.

Державний реєстратор на території відповідної адміністративно територіальної одиниці проводить наступні дії [8, с. 44-48] :

- 1) приймає документи;
- 2) перевіряє документи на наявність підстав для зупинення розгляду документів;
- 3) перевіряє документи на наявність підстав для відмови у державній реєстрації;
- 4) проводить реєстраційну дію (у тому числі з урахуванням принципу мовчазної згоди) за відсутності підстав для зупинення розгляду документів та відмови у державній реєстрації шляхом внесення запису до Єдиного державного реєстру;
- 5) веде Єдиний державний реєстр;
- 6) веде реєстраційні справи;
- 7) здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом.

Для проведення державної реєстрації юридичної особи засновник (засновники) або уповноважена ними особа повинні особисто подати державному реєстратору такі документи:

- 1) заява про державну реєстрацію створення юридичної особи. У заяві про державну реєстрацію створення юридичної особи, утвореної в результаті поділу, додатково зазначаються відомості про відокремлені підрозділи в частині їх належності до юридичної особи - правонаступника;
- 2) заява про обрання юридичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість, та/або заява про включення до Реєстру неприбуткових установ

та організацій за формами, затвердженими відповідно до законодавства, - за бажанням заявника;

2¹) примірник оригіналу (нотаріально засвідчену копію) рішення засновників, а у випадках, передбачених законом, - рішення відповідного державного органу, про створення юридичної особи;

3) документ, що підтверджує створення громадського формування, відповідність статуту юридичної особи, на підставі якого діє громадське формування, - у разі державної реєстрації громадського формування, що є самостійним структурним підрозділом у складі іншої юридичної особи;

4) відомості про керівні органи громадського формування (ім'я, дата народження керівника, членів інших керівних органів, реєстраційний номер облікової картки платника податків (за наявності), посада, контактний номер телефону та інші засоби зв'язку), відомості про особу (осіб), яка має право представляти громадське формування для здійснення реєстраційних дій (ім'я, дата народження, контактний номер телефону та інші засоби зв'язку);

5) установчий документ юридичної особи - у разі створення юридичної особи на підставі власного установчого документа;

6) реєстр осіб (громадян), які брали участь в установчому з'їзді (конференції, зборах), - у разі державної реєстрації створення громадських об'єднань, політичної партії;

7) програма політичної партії - у разі державної реєстрації створення політичної партії;

8) список підписів громадян України за формою, встановленою Міністерством юстиції України, - у разі державної реєстрації створення політичної партії;

9) документ про сплату адміністративного збору - у випадках, передбачених статтею 36 цього Закону;

10) документ, що підтверджує реєстрацію іноземної особи у країні її місцезнаходження (витяг із торговельного, банківського, судового реєстру тощо), - у разі створення юридичної особи, засновником (засновниками) якої є іноземна юридична особа;

- 11) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) передавального акта - у разі створення юридичної особи в результаті перетворення або злиття;
- 12) примірник оригіналу (нотаріально засвідчена копія) розподільчого балансу - у разі створення юридичної особи в результаті поділу або виділу;
- 13) документи для державної реєстрації змін про юридичну особу, що містяться в Єдиному державному реєстрі, визначені частиною четвертою цієї статті, - у разі створення юридичної особи в результаті виділу;
- 14) список учасників з'їзду, конференції, установчих або загальних зборів членів профспілки;
- 15) документ, що містить інформацію про розмір обов'язкових платежів та інших обов'язкових витрат, сплата яких є необхідною для започаткування діяльності товариства, у випадку, передбаченому Законом.

Крім цього, документи, що подаються суб'єктами господарювання повинні відповідати вимогам які встановлюються нормами Закону.

В установчих документах повинні бути зазначені найменування суб'єкта господарювання, мета і предмет господарської діяльності, склад і компетенція його органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок формування майна, розподілу прибутків та збитків, умови його реорганізації та ліквідації, якщо інше не передбачено законом.

У засновницькому договорі засновники зобов'язуються утворити суб'єкт господарювання, визначають порядок спільної діяльності щодо його утворення, умови передачі йому свого майна, порядок розподілу прибутків і збитків, управління діяльністю суб'єкта господарювання та участі в ньому засновників, порядок вибуття та входження нових засновників, інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом, а також порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону [17, с. 244-258].

Статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про його найменування, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного капіталу та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління і контролю, їх компетенцію, про умови реорганізації та

ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством. Статут може містити й інші відомості, що не суперечать законодавству.

У разі державної реєстрації юридичної особи, засновником (засновниками) якої є іноземна юридична особа, крім документів, які передбачені законодавством, додатково подається документ про підтвердження реєстрації іноземної особи в країні її місцезнаходження, зокрема витяг із торговельного, банківського або судового реєстру, який відповідає вимогам частини шостої статті 8 цього Закону.

Також наголосимо на тому, що для реєстрації фізичної особи – підприємця Закон встановлює інший перелік документів. Відповідно до ч.1 ст.18 Закону особа подає наступні документи:

- 1) заява про державну реєстрацію фізичної особи підприємцем;
- 2) заява про обрання фізичною особою спрощеної системи оподаткування та/або реєстраційна заява про добровільну реєстрацію як платника податку на додану вартість за формою, затвердженою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної податкової і митної політики, - за бажанням заявника;
- 3) нотаріально засвідчена письмова згода батьків (усиновлювачів) або піклувальника чи органу опіки та піклування - для фізичної особи, яка досягла шістнадцяти років і має бажання займатися підприємницькою діяльністю, але не має повної цивільної дієздатності.

Для державної реєстрації включення відомостей про фізичну особу - підприємця, зареєстровану до 1 липня 2004 року, відомості про яку не містяться в Єдиному державному реєстрі, подається заява про державну реєстрацію включення відомостей про фізичну особу - підприємця до Єдиного державного реєстру.

Додатково додамо, що Закон окремо встановлює вимоги щодо подачі документів для реєстрації громадського об'єднання, що не має статусу юридичної особи.

Державному реєстратору забороняється вимагати додаткові документи для проведення державної реєстрації юридичної особи, якщо вони не передбачені законом.

Якщо документи для проведення державної реєстрації юридичної особи подаються засновником юридичної особи, державному реєстратору додатково пред'являється його паспорт.

Якщо документи для проведення державної реєстрації юридичної особи подаються особою, уповноваженою засновником (засновниками) юридичної особи, державному реєстратору додатково пред'являється її паспорт та надається документ, що засвідчує її повноваження або в разі подання електронних документів документ, що засвідчує повноваження цієї особи, в електронній формі залучається до документів, передбачених частинами першою-сьомою цієї статті [7].

Документи, які подані для проведення державної реєстрації юридичної особи, приймаються за описом, копія якого в день надходження документів видається (надсилається рекомендованим листом) засновнику або уповноваженій ним особі з відміткою про дату надходження документів.

Дата надходження документів для проведення державної реєстрації юридичної особи вноситься до журналу обліку реєстраційних дій.

Дата внесення до Єдиного державного реєстру запису про проведення державної реєстрації юридичної особи є датою державної реєстрації юридичної особи.

3.2. Ліцензування учасників господарських правовідносин

Відносини ліцензування господарської діяльності є різновидом організаційно-господарських правовідносин. Організаційно-господарські

відносини, що виникають у зв'язку із здійсненням ліцензування окремих видів господарської діяльності, мають специфічні ознаки та особливості, що відрізняють їх від інших господарських відносин:

- це відносини управління господарською діяльністю та/або контролю за її здійсненням;

- мають обмежене коло суб'єктів;

- обов'язковим учасником цих відносин є орган державної влади (місцевого самоврядування), якогонаділено відповідними повноваженнями у сфері ліцензування;

- це вертикальні відносини – між органом ліцензування та суб'єктом господарювання і;

- змістом відносин є права та обов'язки суб'єктів у сфері ліцензування.

Здійснений аналіз норм чинного законодавства, а також норм Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015р. дає можливість виокремити учасників реалізації державної політики у сфері ліцензування.

Верховна Рада України визначає основні напрями державної політики у сфері ліцензування, законодавчі основи її здійснення. Реалізацію державної політики у сфері ліцензування здійснює Кабінет Міністрів України, спеціально уповноважений орган з питань ліцензування, а також органи виконавчої влади, визначені Кабінетом Міністрів України, спеціально уповноважені виконавчі органи рад, уповноважені здійснювати ліцензування певних видів господарської діяльності [11, с. 68-74].

Спеціально уповноважений орган з питань ліцензування має свої територіальні органи, які діють на підставі положень, що затверджуються спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

Розпорядження спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, прийняті у межах його компетенції, є обов'язковими до виконання органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування,

юридичними особами всіх форм власності, а також фізичними особами – підприємцями. Ці розпорядження можуть бути оскаржені до суду.

При спеціально уповноваженому органі з питань ліцензування створюється експертно-апеляційна рада, яка є колегіальним органом. Рішення експертно-апеляційної ради мають характер експертних висновків і є обов'язковими для розгляду спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.

Відповідно до Закону ст. 5 ч. 2, 3 експертно-апеляційна рада має такі права та обов'язки:

Обов'язками Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування є:

- 1) розгляд апеляцій та інших скарг здобувачів ліцензії, ліцензіатів на дії органу ліцензування або інших заявників щодо порушення законодавства у сфері ліцензування;
- 2) розгляд звернень органів ліцензування або спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування щодо проведення позапланових перевірок додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов на підставах, передбачених пунктами 4 та 5 частини дев'ятої статті 19 цього Закону.

Експертно-апеляційна рада з питань ліцензування має право:

- 1) розглядати пропозиції щодо запровадження ліцензування нового чи скасування чинного виду господарської діяльності (частини (частин) виду господарської діяльності) та запитувати необхідні матеріали для їх розгляду;
- 2) розробляти рекомендації стосовно вдосконалення державної політики у сфері ліцензування;
- 3) проводити експертизу проектів нормативно-правових актів або пропозицій у сфері ліцензування.

Склад експертно-апеляційної ради формується за пропозиціями громадських організацій, суб'єктів господарювання та їх об'єднань, посадових осіб органів ліцензування та наукових установ і затверджується спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування.. Експертно-апеляційну раду з

питань ліцензування очолює голова, який за посадою є керівником спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування. [4, с. 24-33].

До складу експертно-апеляційної ради залучаються незалежні експерти та представники громадських організацій у кількості не менше ніж п'ятдесят відсотків загальної кількості членів цієї ради. Організаційне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності експертно-апеляційної ради здійснює спеціально уповноважений орган з питань ліцензування.

Для правової характеристики ліцензійних правовідносин як різновиду організаційно-господарських відносин необхідно проаналізувати їх склад. Ліцензійні правовідносини мають традиційну структуру: суб'єкти, об'єкти та зміст. Для визначення суб'єктів ліцензійних правовідносин спочатку необхідно зробити аналіз учасників організаційно-господарських відносин.

Аналіз суб'єктів організаційно-господарських правовідносин дає можливість виокремити суб'єктів ліцензування, зокрема, до них належать:

1) суб'єкти господарювання (юридична та фізична особа за наявності довідки про внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань;

Суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (що складається з сукупності господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством (ч. 1 ст. 55 ГК України).

2) органи ліцензування.

Стаття 1 Закону «Про ліцензування видів господарської діяльності» визначає орган ліцензування як орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України, або уповноважений законом державний колегіальний орган. [9, с. 21-25].

Орган ліцензування: розробляє основні напрями розвитку сфери ліцензування та вносить на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції

щодо її вдосконалення, узагальнює практику застосування нормативно-правових актів з питань ліцензування, погоджує проекти нормативно-правових актів у сфері ліцензування (у тому числі ліцензійні умови), що розробляються та/або приймаються органами виконавчої влади, державними колегіальними органами, здійснює методичне керівництво, інформаційне забезпечення діяльності органів ліцензування та визначає форму ліцензійного звіту, здійснює нагляд за додержанням органами державної влади, державними колегіальними органами законодавства у сфері ліцензування, утворює Експертно-апеляційну раду з питань ліцензування та забезпечує її діяльність, має право для цілей Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування отримувати від органу ліцензування копії документів, які стосуються прийнятого ним рішення, що оскаржується до спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, та залучати на громадських засадах державних службовців, науковців та інших фахівців (за згодою їхніх керівників) для одержання консультацій та проведення експертизи документів у сфері ліцензування, а також запитувати і отримувати інформацію, документи чи матеріали, видає розпорядження про усунення порушення законодавства у сфері ліцензування та розпорядження про відхилення або задовільнення апеляцій чи скарг з урахуванням рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування, порушує питання щодо відповідальності посадових осіб органів ліцензування, які прийняли рішення, скасоване на підставі рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування, забезпечує підвищення кваліфікації працівників органу ліцензування, до посадових обов'язків яких належить забезпечення виконання повноважень у сфері ліцензування, одержує інформацію з питань ліцензування та контролю за наявністю ліцензій у суб'єктів господарювання від органів ліцензування, органів, що здійснюють контроль за наявністю ліцензій, зокрема щорічний ліцензійний звіт та щорічний звіт про виявлення безліцензійної діяльності, має безоплатний доступ до даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань у порядку, встановленому Міністерством юстиції України.

Орган ліцензування, яким є центральний орган виконавчої влади, що здійснює передбачені цією статтею повноваження, може делегувати їх своїм структурним територіальним підрозділам.

На підставі зазначеного та керуючись нормами чинного законодавства, законами формальної логіки ліцензійні відносини можна визначити як організаційно-господарські відносини, що виникають між суб'єктами господарювання та органами державної влади, які наділені господарською компетенцією та здійснюють організаційно-господарські повноваження у сфері ліцензування безпосередньо щодо визначеного (конкретного) суб'єкта господарювання.

3.3. Порядок припинення діяльності суб'єктів господарської сфери

Відповідно до законодавства України можливе зупинення діяльності суб'єктів господарювання.

Зупинення — це тимчасове припинення діяльності суб'єктів підприємництва [1].

Тимчасове припинення діяльності передбачає зупинення на певний час (до усунення виявлених недоліків) роботи структурних підрозділів, пов'язаних з обслуговуванням споживачів і реалізацією (виробництвом) товарів (п.6 Положення).

Припинення суб'єктів господарювання можливо в різних формах і порядку.

Загальні підстави припинення діяльності суб'єкта господарювання визначається ЦКУ (ст.104), ГКУ (ст. 59). Особливі випадки припинення діяльності учасника господарських відносин регулюються Законами «Про господарські товариства» від 19.09.1991р. (ст. 19-22), «Про відновлення платоспроможності боржника та визнання його банкрутом» від 14.05.1992 р., «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000р. (ст. 87-98).

Згідно зі ст. 104 Цивільного кодексу України юридична особа припиняється в результаті передання всього свого майна, прав та обов'язків іншим юридичним особам — правонаступникам (злиття, приєднання, поділу, перетворення) або в результаті ліквідації. Юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення. Порядок припинення юридичної особи в процесі відновлення її платоспроможності або банкрутства встановлюється законом.

Припинення суб'єктів господарювання можливо в добровільному та у примусовому порядку, у формі ліквідації та реорганізації (злиття, приєднання, поділу, перетворення) [14, с. 155-158].

Припинення суб'єктів господарювання можливо як у добровільному порядку (за власною ініціативою суб'єкта), так і в примусовому порядку (на підставі рішення суду або уповноваженого державного органу на підставах, передбачених законом). Якщо суб'єктом господарювання є юридична особа, то її добровільне припинення здійснюється за рішенням засновників (учасників) або відповідного органу, уповноваженого на вирішення питання про припинення.

Якщо перелік підстав, за якими можливе припинення суб'єкта господарювання в добровільному порядку, не передбачений законодавством, то примусове припинення суб'єкта господарювання можливо лише на підставах, зазначених у законодавстві. Їх перелік має вичерпний характер.

За формою припинення суб'єктів господарювання — юридичних осіб воно поділяється на реорганізацію та ліквідацію.

Основна відмінність реорганізації від ліквідації полягає в тому, що під час реорганізації здійснюється універсальне правонаступництво, тобто всі права та обов'язки суб'єкта (суб'єктів) підприємництва, що реорганізуються, переходять до одного або кількох інших підприємств. Під час ліквідації відбувається припинення прав та обов'язків юридичної особи без правонаступництва, тобто без переходу прав і обов'язків до інших осіб [17, с. 244-258].

Останнім часом багато суб'єктів підприємницької діяльності використовують реорганізацію для поліпшення свого економічного становища і залучення інвесторів. Для позначення процесів реорганізації, що спрямовані на посилення самостійності структурних підрозділів підприємств, залучення нових інвестицій для модернізації, випуск нових видів продукції, зменшення собівартості, а в остаточному підсумку, відновлення ефективності і конкурентоспроможності, використовується термін “реструктуризація підприємств”.

Суб'єкт господарювання визнається таким, що припинив свою діяльність, з моменту внесення запису до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань відповідно до ЗУ «Про державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань»

ВИСНОВКИ

Господарські правовідносини містять у собі ряд ознак, серед них – обмежене коло суб'єктів, поєднання в них організаційних і майнових елементів, матеріальний зміст господарських правовідносин.

Суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючі господарську компетенцію, мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Підприємство являє собою основну організаційну ланку народногосподарства, самостійний суб'єкт господарювання, який має права юридичної особи і виконує виробничу, науково-дослідну і комерційну діяльність з метою отримання відповідного прибутку. Видовою ознакою підприємств є також їх організаційно-правова форма. Підприємство є юридичною особою, має відособлене майно, самостійний баланс, рахунки в банках, печатку з своїм іменуванням.

Суб'єктом господарської діяльності є господарські організації, які на основі юридичне відокремленого майна в межах своєї господарської компетенції, зареєстровані як юридичні особи безпосередньо здійснюють господарську діяльність і використання її результатів; державні і недержавні органи, які здійснюють управління економікою (міністерства, державні комітети тощо); структурні підрозділи господарських організацій; фізичні особи, зареєстровані як підприємці.

Особливим суб'єктом господарських відносин є держава, від імені якої діють її органи.

До суб'єктів господарської діяльності слід віднести організації будь-яких організаційно-правових форм та форм власності. Суб'єкти господарської діяльності можна поділити на комерційні, мета яких одержати прибуток і некомерційні організації, діяльність яких не пов'язана з одержанням прибутку,

або прибуток, одержуваний від такої діяльності, використовується для реалізації завдань, передбачених установчими документами даних організацій.

До перших слід віднести підприємства: приватні, колективні, державні, комунальні, господарські товариства, об'єднання підприємств, селянські (фермерські) господарства, страхові компанії, комерційні банки, а також інші комерційні організації, засновані на праві власності, повного господарського відання та оперативного управління.

Усіх без виключення суб'єктів господарського права класифікують на види згідно з об'єктивним матеріальним критерієм законодавство виділяє такі види підприємств: приватні, колективні, господарські товариства, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, комунальні, державні.

Господарське об'єднання - це один з видів суб'єктів господарського права.

Підприємства, які ввійшли до об'єднання, є його членами або його учасниками.

Певна класифікація за матеріальними та юридичними критеріями з урахуванням законодавчих визначень і є види об'єднань. Таким критерієм класифікації об'єднань на види, як матеріальний закон визначає мету.

Господарськими товариствами визнаються підприємства, установи, організації, створені на засадах угоди юридичними особами і громадянами в наслідок об'єднання їх майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку.

З урахуванням вищезазначеного, пропонуємо визначення господарської правосуб'єктності як правової властивості господарської організації, що виражається в суб'єктивних правах і юридичних обов'язках, які надані законом та/або безпосередньо законом не встановлені, але необхідні для виконання господарською організацією покладених на неї функцій і завдань, спрямована на збалансування приватних і публічних інтересів.

Сформульовані в роботі теоретичні положення можуть бути використані у навчальному процесі, а також служити предметом глибшого вивчення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
2. Апаров А. М. Теоретико-правові проблеми визначення поняття "суб'єкт господарського права" / А. М. Апаров, Ж. С. Малько // Право та державне управління. - 2014. - № 1-2. - С. 4-6
3. Андрейцев В. В. Правовий статус суб'єктів господарської діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки / В. В. Андрейцев // Правова позиція. - 2016. - № 2. - С. 105– 114
4. Бакалінська О. Правове регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання / О. Бакалінська // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2017. - № 3. - С. 24–33
5. Вдовенко Н. М. Концептуальні засади конкурентоспроможної діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання / Н. М. Вдовенко, М. М. Павленко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2018. - Вип. 1. - С. 83-87
6. Григорчук М. В. Поняття захисту прав і охоронюваних законом інтересів суб'єктів господарювання / М. В. Григорчук // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. - 2016. - Вип. 4. - С. 22-25
7. Дерев'янка Б.В. Правове регулювання захисту прав суб'єктів господарювання: Навч. посібник. — Донецьк : Видавничий дім «Кальміус», 2013. — 147 с.
8. Іщенко М. І. Циклічність у розвитку суб'єктів господарювання / М. І. Іщенко // Інвестиції: практика та досвід. - 2014. - № 15. - С. 44-48
9. Король В. І. Концептуальні та методологічні аспекти аналізу правового регуляторного впливу у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання / В. І. Король // Приватне право і підприємництво. - 2017. - Вип. 17. - С. 21-25.

10. Мачуський В.В. (ред.) Правове регулювання господарської діяльності: Навч. посіб. [В. В. Мачуський, Л. О. Кожура, Ю. В. Сагайдак та ін.] ; за заг. Ред. Доц., К.Ю.Н. В. В. Мачуського. — К. : КНЕУ, 2015. — 152 с.

11. Микитюк О. Л. Механізм організації системи економічної безпеки суб'єктів господарювання під час здійснення лізингових операцій / О. Л. Микитюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2016. - Вип. 19(2). - С. 68-74

12. Наконечна А. С. Динамічні характеристики фінансової архітектури суб'єктів господарювання в умовах ділових циклів / А. С. Наконечна // Финансы, учет, банки. - 2016. - Вып. 1. - С. 265-275

13. Ніколенко Л. М. Захист прав та інтересів суб'єктів господарювання в умовах реформування законодавства / Л. М. Ніколенко // Економіка та право. - 2017. - № 2. - С. 19-24

14. Павліченко Є. Напрями удосконалення інформаційно-правового забезпечення суб'єктів господарювання / Є. Павліченко // Підприємництво, господарство і право. - 2017. - № 3. - С. 155-158

15. Починок К. Б. Нормативно-правове регулювання державної реєстрації суб'єктів господарювання / К. Б. Починок // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. - 2016. - Вип. 2. - С. 207-214

16. Селіверстрва Л. С. Тенденції розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання / Л. С. Селіверстрва, О. М. Пархацька // Формування ринкових відносин в Україні. - 2017. - № 12. - С. 222-225

17. Фірманюк Я. О. Шляхи вдосконалення правового регулювання процесу припинення діяльності суб'єктів господарювання / Я. О. Фірманюк // Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія". - 2016. - Вип. 2. - С. 244-258

18. Шиндировський І. М. Організаційні форми суб'єктів господарювання / І. М. Шиндировський, Б. І. Кабаці // Підприємництво і торгівля. - 2017. - Вип. 21. - С. 97-100